

Nr 49.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud mot spridning av vissa kartor m. m.

Genom en den 25 februari 1949 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 182, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj: t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att, under förutsättning att av riksdagen såsom vilande antaget förslag till tryckfrihetsförordning bleve slutligen godkänt, antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om förbud mot spridning av vissa kartor m. m.

På hemställan av utskottet har årets riksdag under vårsessionen beslutat uppskjuta behandlingen av denna proposition till den nu pågående höst-sessionen.

Beträffande de skäl, som utöver vad nedan angivits anförts till stöd för lagförslaget, får utskottet hänvisa till propositionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Enligt den nya tryckfrihetsförordningen betraktas tryckt karta såsom tryckt skrift även då den utgives separat. Nu gällande administrativa bestämmelser om förbud mot försäljning av vissa kartor måste därför ersättas med lagbestämmelser; detta är förutsett i tryckfrihetsförordningen, vilken lämnar utrymme för en reglering i lag av denna fråga. Propositionen innehåller förslag till lagstiftning härom.

Förslaget innebär att kartor över svenskt område i större skala än 1: 1 000 000 skola granskas och godkännas av kartverket i fråga om detaljer av betydelse för försvaret. För att karta i större skala än 1: 20 000 skall få spridas fordras särskilt tillstånd av kartverkskommissionen. I fråga om den nya ekonomiska kartan i skalan 1: 10 000, vilken utgives av kartverket, förutsättes att ett mindre antal kartblad skola vara hemliga och att kartbladen i övrigt skola tillhandahållas efter rekvisition hos kartverket. Några särskilda inskränkningar i rätten att förvärva de kartblad som icke äro hemliga föreslås ej.

Gällande bestämmelser.

I kungörelsen den 6 november 1942 (nr 880), som ändrats genom kungörelse den 1 juni 1945 (nr 225), angående förbud mot försäljning m. m. av vissa kartor stadgas att karta över Sverige eller del därav i större skala

än 1:1 000 000 ej får framställas eller mångfaldigas för försäljning eller eljest för spridning, med mindre kartan i fråga om sådana detaljer, som kunde vara av betydelse för försvaret eller folkförsörjningen blivit godkänd vid granskning i rikets allmänna kartverk. Är kartan i större skala än 1:50 000, må den ej försäljas i allmänna handeln annat än mot rekvisition av statlig eller kommunal myndighet eller, såvitt angår enskilda, mot av statlig eller kommunal myndighet tillstyrkt rekvisition. Genom *kungl. brev den 13 juli 1945* har hinder förklarats icke möta mot försäljning i allmänna handeln av allmänt sjökort i skala 1:50 000 eller därunder, oaktat detsamma innehåller specialplansch i större skala än 1:50 000.

I fråga om utförsel ur riket äro kartor underkastade *det allmänna exportförbud* som gäller enligt kungörelse den 21 mars 1941 (nr 168) i dess lydelse enligt kungörelse den 27 april 1945 (nr 142) och med däri den 19 oktober 1945 (nr 680) och den 26 april 1946 (nr 153) vidtagna ändringar.

Enligt *kungörelsen den 31 augusti 1940 (nr 802) angående förbud mot försäljning och utförsel av flygfotografier m. m.* samt kungörelse den 27 september 1945 (nr 639) är det förbudet att utan tillstånd av chefen för försvarsstaben eller militär befattningshavare, som denne utsett, försälja, hålla till salu eller utdela eller från riket utföra fotografi, som tagits under luftfärd över svenskt område, fotografi av arméns, marinens eller flygvapnets stridskrafter eller försvarsväsendet tillhörande befästningsanläggning, fabrik, varv, förråd eller annan dylik anläggning samt fotografi över kraftverksanläggning, vilket tagits på sådant sätt att anläggningen framträder i fågelperspektiv. Förbudet gäller även efterbildning av fotografi, varmed bl. a. avses i tryckpress framställd efterbildning.

Kartverkskommissionens förslag m. m.

I den *nya tryckfrihetsförordningen*, vilken antagits vid 1949 års riksdag och gillats av Kungl. Maj:t och som träder i kraft den 1 januari 1950, har begreppet tryckt skrift fått en vidsträcktare innebörd i fråga om karta, ritning eller bild än tidigare. Det har enligt nu tillämpliga regler ansetts att karta, ritning eller bild, om den ingår i tryckt skrift, tillhör denna men däremot, om den utgives fristående, icke skall betraktas som tryckt skrift i tryckfrihetsförordningens mening. Därför ha bestämmelser angående förbud mot försäljning av vissa kartor och bilder kunnat utfärdas i administrativ ordning. Då den nya tryckfrihetsförordningen träder i tillämpning, blir emellertid karta, ritning eller bild enligt 1 kap. 5 § att anse som tryckt skrift, även om den ej åtföljes av text. För att likväl möjliggöra vissa inskränkningar i spridningen av sådan karta över Sverige eller del därav, som innehåller upplysning av betydelse för rikets försvar, eller av därmed jämförlig ritning eller bild har ett särskilt stadgande upptagits i 6 kap. 2 §, enligt vilket närmare bestämmelser beträffande spridande av dylik karta, ritning eller bild meddelas i lag. Härigenom uppkommer alltså behov av bestämmelser i lag för att ersätta de administrativa föreskrifter som nu finnas.

Frågan vilka bestämmelser som böra gälla på detta område har varit föremål för utredning, främst med tanke på den nya ekonomiska kartan i skalan 1: 10 000, som utgives av kartverket. *Kartverkskommissionen* har sålunda i skrivelse den 15 februari 1947 framlagt förslag rörande kontroll å framställningen och försäljningen av vissa kartor.

I skrivelsen uttalas, att de restriktiva bestämmelser varom kan vara fråga ha sin största betydelse för nyssnämnda ekonomiska karta. Kommissionen hänför också i första hand sitt yttrande till denna karta. Som allmän regel bör gälla, att kartan icke skall med text, tecken eller på annat sätt angiva befintligheten av befästningar och av chefen för försvarsstaben såsom hemliga angivna förråds- och basanläggningar och ej heller upptaga sådana detaljer som särskilt underlätta angrepp med flyg, robotbomber, artilleri eller sabotörer mot övriga militära och civila anläggningar av väsentlig betydelse för försvaret eller folkförsörjningen.

Kartor som icke framställas av kartverket utan utgivas av annan myndighet, offentlig institution eller enskild böra, enligt kommissionens förslag, i huvudsak vara underkastade samma bestämmelser i fråga om kartans innehåll som den ekonomiska kartan, och det enligt 1942 års kungörelse gällande granskningstvånget bör därför bibehållas. Däremot bör i regel försäljningen av dessa kartor vara fri. För att det emellertid icke härigenom skall bli möjligt att fritt utgiva karta i stor skala över områden av stor betydelse ur försvarssynpunkt, t. ex. Stockholms skärgård, anser dock kommissionen att det skall ankomma på kartverket att i samband med granskningen av kartan besluta angående försäljningen. Kartverket skall därvid, när det kan anses påkallat av viktiga militära skäl, äga föreskriva rekvisitionstvång av samma innehåll som i 1942 års kungörelse.

Kartverkskommissionen förordar, att kartor i mindre skala än 1: 200 000 skola få fritt utföras men att andra kartor skola få utföras endast med licens som meddelas, om kartan är i större skala än 1: 50 000, av Kungl. Maj:t och eljest av kartverket efter samråd med chefen för försvarsstaben.

Yttranden över kartverkskommissionens förslag ha efter remiss avgivits av överbefälhavaren, kartverket, statens handelskommission samt 1943 års sekretessutredning.

Departementschefen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg, har i propositionen anfört bl. a. följande:

Det bör betonas att frågan om spridningen av kartor icke i någon väsentlig mån är en tryckfrihetsfråga. Utvidgningen av tryckfrihetsförordningens tillämplighet beträffande kartor har skett för att en praktiskt tillfredsställande avgränsning av begreppet tryckt skrift skall vinnas. Å andra sidan ha de tryckfrihetsakkunniga uttalat att ur yttrandefrihetens synpunkt kravet på fri spridning av kartor över Sverige eller del därav samt ritningar och bilder, som äro jämförliga därmed, icke gör sig lika starkt gällande som då fråga är om andra tryckalster men att däremot starka skäl kunna

föreligga att begränsa spridningen av sådan karta, ritning eller bild, om den innehåller upplysningar av betydelse för rikets försvar.

Lagbestämmelser erfordras i första hand för att förhindra spridningen av karta, vilken innehåller detaljuppgifter som kunna vara av betydelse för rikets försvar. Liksom hittills böra de kartor som äro avsedda för spridning granskas av kartverket, och uteslutning av vissa detaljer bör därvid kunna uppställas som villkor för att spridning skall tillåtas. Av principiella skäl möjliggör tryckfrihetsförordningen icke föreskrifter om förhandscensur. Principiellt kan förbud således icke meddelas mot själva framställandet och mångfaldigandet av karta, som ej blivit granskad och godkänd. Spridningsförbud för kartan torde emellertid, såsom jag framhållit vid framläggandet av propositionen till 1948 års riksdag angående ny tryckfrihetsförordning, utgöra tillräcklig grund för en sådan granskning som redan nu utövas av kartverket. I praktiken torde den som framställer kartan, för att icke drabbas av spridningsförbudet, vanligen låta kartverket granska denna redan då den föreligger i korrektur. Förbudet mot censur utgör icke något hinder mot att en sådan av kartframställaren begärd granskning av korrektur utföres.

De nu gällande bestämmelserna i 1942 års kungörelse innebära att granskning av kartdetaljer skall ske, så snart kartan är i större skala än 1:1 000 000. Kartverkskommissionen har förordat att denna regel bibehålles och det torde ej föreligga några skäl att frångå densamma. Liksom hittills bör undantag göras för kartor vilka framställas för försvarsväsendets räkning. Såsom framgår av kommissionens yttrande är det ej heller meningen att sådan granskning skall avse hittills vanliga förrättningskartor, t. ex. för fastighetsbildning eller planändamål.

I vilken utsträckning vissa kartdetaljer böra vara uteslutna för att karta skall kunna godkännas för spridning torde icke lämpligen kunna regleras i detta sammanhang. Det bör ankomma på kartverket att i det enskilda fallet besluta härom, men jag förutsätter att Kungl. Maj:t i administrativ ordning kommer att meddela kartverket erforderliga anvisningar.

Beträffande kartor som utgivas av annan än kartverket innebär kommissionens förslag att försäljningen i regel bör vara fri. För att det emellertid icke därigenom skall bli möjligt att upprätta och fritt sälja karta i stor skala över områden av stor betydelse ur försvarssynpunkt förordar dock kommissionen att de enligt 1942 års kungörelse gällande inskränkningarna i den allmänna handeln med dylika kartor skola bibehållas men att det skall ankomma på kartverket att i samband med granskningen av kartorna besluta, huruvida fri försäljning skall få ske. Därvid skulle kartverket i regel ha att medgiva fri försäljning men i undantagsfall, när så av viktiga militära skäl vore påkallat, kunna föreskriva att kartorna skulle vara underkastade rekvisitionstvång. Vad nu sagts skulle således enligt kommissionens förslag gälla kartor i större skala än 1:50 000, dock med undantag av vissa äldre ekonomiska kartor i skala 1:20 000, vilka skulle få säljas fritt. Kartverket har i sitt yttrande förordat att bestämmelserna skola gälla

endast kartor i större skala än 1:20 000 och överbefälhavaren har intagit samma ståndpunkt men uttalat att kartverkets befogenhet att medgiva fri försäljning borde begränsas till kartor som äro av väglednings- eller turist-kartenatur.

En anordning som innebär att tillstyrkan av någon statlig eller kommunal myndighet fordras för att karta skall få säljas i den allmänna handeln lär i längden sakna större betydelse för att försvåra ett obehörigt anskaffande och utnyttjande av kartor och jag kan därför icke tillstyrka dess bibehållande. Ett fullständigt frigivande av försäljningen beträffande alla av annan än kartverket utgivna kartor skulle emellertid å andra sidan, såsom kommissionen anfört, kunna leda till att kartor i stor skala över områden som äro särskilt viktiga ur försvarssynpunkt utgivnas och spridas. Särskilt då det gäller de områden över vilka kartblad av den nya ekonomiska kartan icke skola få utlämnas till spridning utan skola hållas hemliga, är det av vikt att spridningen av motsvarande kartor, upprättade på kommunalt eller enskilt initiativ, kan förhindras. För spridning av kartor i stor skala, lämpligen sådana i större skala än 1:20 000, bör därför fordras tillstånd med hänsyn ej allenast till de på kartan återgivna detaljerna utan även till den betydelse kartan som helhet äger ur försvarssynpunkt. Fråga om sådant tillstånd bör lämpligen prövas av kartverkskommissionen, i vilken representanter finnas för både militära och civila myndigheter som kunna beröras av frågan. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare anvisningar rörande tillståndsprövningen. Hinder torde icke böra möta att begränsa tillstånd till att avse spridning för visst ändamål, t. ex. planeringsverksamhet.

Enligt 1942 års kungörelse medför överträdelse av förbudet mot framställning eller mångfaldigande av karta, som ej blivit godkänd, ej allenast straff utan även förverkande av kartan eller, om den ej kan tillrättaskaffas, dess värde. Uppenbarligen kan det vara av vikt att förverkande av karta kan ske även vid överträdelse av de nu förordade bestämmelserna om förbud mot spridning av karta i vissa fall. I allmänhet kan tryckt skrift icke konfiskeras annat än i de fall och i den ordning tryckfrihetsförordningen angiver. På grund av stadgandet i 6 kap. 2 § nya tryckfrihetsförordningen torde emellertid hinder icke möta att meddela bestämmelser om förverkande av karta som där avses på grund av otillåten spridning av kartan. Det bör dock framhållas att sådana bestämmelser icke kunna medföra att tryckt skrift eljest kan konfiskeras; åtgärden kan således endast avse kartan och, om denna är förbunden med annan tryckt skrift på sådant sätt att den icke särskilt kan bli föremål för förverkande, torde sådan åtgärd icke kunna ifrågakomma.

Med hänsyn till att tryckt karta, såsom jag tidigare framhållit, enligt nya tryckfrihetsförordningen är att hänföra till tryckt skrift kommer den allmänna grundsatsen om rätt att fritt sprida tryckt skrift även att gälla tryckta kartor. Tryckfrihetsförordningens bestämmelser torde icke endast gälla spridning inom riket utan även omfatta spridning som innebär utförsel. Då

den nya tryckfrihetsförordningen träder i tillämpning sättes alltså det gällande exportförbudet beträffande tryckta kartor ur kraft. För att förbud mot utförsel av kartor skall kunna bibehållas erfordras därför bestämmelser med stöd av 6 kap. 2 § nya tryckfrihetsförordningen. Förbudet att ur riket utföra kartor påkallas av helt andra skäl än det allmänna exportförbudet. Det torde därför vara lämpligt att, såsom kartverkskommissionen föreslagit, frågan härom regleras särskilt. Härvid torde lämpligen i detta sammanhang böra upptagas ett allmänt förbud att utan tillstånd av Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t bestämmer ur riket utföra genom tryck mångfaldigad karta över svenskt område i skalan 1:200 000 eller större skala. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser rörande förbudets tillämpning. Vid överträdelse av förbudet bli allmänna regler om straff för olovlig varuutförsel m. m. tillämpliga.

Vad i det föregående anförts om kartor har endast avsett tryckta sådana. Emellertid torde det icke möta några svårigheter att mångfaldiga kartor genom annan metod än tryck, t. ex. genom fotografisk metod. Samma synpunkter beträffande granskning av karta och tillstånd till spridning därav samt utförsel av karta göra sig gällande, oavsett framställningssättet. Det torde emellertid icke föreligga någon anledning att upptaga bestämmelser i lag för annat än tryckta kartor; i övrigt kan motsvarande reglering ske i administrativ ordning.

Enligt kungörelsen den 31 augusti 1940 (nr 802) gäller förbud att sprida flygfotografier över svenskt område och vissa andra fotografier. Förbudet avser även efterbildning av fotografi. Sådan efterbildning kommer, om den är framställd i tryckpress, enligt den nya tryckfrihetsförordningen att anses som tryckt skrift; bestämmelser med stöd av 6 kap. 2 § nya tryckfrihetsförordningen äro därför erforderliga. Några skäl att i sak göra ändring i vad som gäller enligt 1940 års kungörelse föreligga icke. Kungörelsen avser i främsta rummet bilder som framställts med fotografisk metod och som följaktligen icke falla under tryckfrihetsförordningen. För dem gälla även efter det den nya tryckfrihetsförordningen trätt i tillämpning de bestämmelser som meddelas i administrativ ordning. Det torde icke vara lämpligt att olika regler gälla för spridningen av dessa fotografier och av efterbildningar därav. På grund härav bör i detta sammanhang stadgas att genom tryck framställd efterbildning av fotografi som, ehuru den icke är att hänföra till karta som avses i 1 §, är därmed jämförlig icke må spridas utan tillstånd av Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t bestämmer, om efterbildningen innehåller upplysning av betydelse för rikets försvar. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare tillämpningsföreskrifter till detta förbud och att därvid särskilt meddela erforderliga bestämmelser angående tillståndsprövning och påföljd för överträdelse av förbudet. I sådana hänseenden kunna därigenom gemensamma bestämmelser bibehållas för nu avsedda fotografier och för efterbildningar därav.

Nu föreslagna lagbestämmelser böra träda i kraft den 1 januari 1950, då den nya tryckfrihetsförordningen träder i tillämpning.

Sjökarteverkets förslag.

I en till utskottet inkommen skrivelse av den 29 april 1949 framförde sjökarteverket vissa erinringar mot lagförslaget på grund av att detta, som tydligt avsåg jämväl de av sjökarteverket utgivna sjökorten, icke utformats med hänsyn härtill.

I skrivelse den 21 maj 1949 anhöll utskottet hos statsrådet B. G. E. Danielson under åberopande av § 46 riksdagsordningen, att denne måtte utverka Kungl. Maj:ts befallning till sjökarteverket att i samråd med andra sakkunniga myndigheter verkställa den vidare utredning rörande förevarande lagförslag, som kunde föranledas av att den tilltänkta lagen syntes böra göras tillämplig jämväl å sjökort. Genom ämbetsskrivelse den 3 juni 1949 uppdrog Kungl. Maj:t åt sjökarteverket att efter erforderligt samråd med överbefälhavaren, kommerskollegium, statens handelskommission, kartverkskommissionen och 1943 års sekretessutredning verkställa den av utskottet äskade utredningen.

Sjökarteverket anförde i skrivelse till nyss nämnda myndigheter bl. a. följande:

Såvitt sjökarteverket kan bedöma torde begreppet karta såväl i tryckfrihetsförordningen som i nu förevarande lagförslag omfatta jämväl de av sjökarteverket utgivna sjökorten. Å andra sidan synas förarbetena till lagförslaget närmast giva vid handen, att allenast landkartor åsyftas. Skulle sjökorten — vilka som nämnts icke utgivas av rikets allmänna kartverk — underkastas granskning i fråga om detaljer, som kunna vara av betydelse för rikets försvar, vill det synas som om denna granskning, vilken bör företagas ur marina försvarssynpunkter, icke bör vara förlagd hos rikets allmänna kartverk, som saknar marin expertis. Ifrågavarande granskning synes, såvitt avser av andra än sjökarteverket utgivna sjökort, böra anförtros chefen för marinen.

Den i 1 § uppställda förutsättningen av kartverkskommissionens tillstånd för spridande av kartor i större skala än 1: 20 000 synes ej heller böra vinna tillämplighet å sjökorten. Praktiskt taget varje sjökort innehåller s. k. specialer över mera betydande hamninlopp, vanligen i skala 1: 10 000. Då kartverkskommissionen enligt sin instruktion (SFS 1946 nr 468) har till uppgift att vara ett rådgivande organ i mera betydelsefulla frågor rörande riktlinjerna för de allmänna kartarbetena — det är åtminstone i praxis fastslaget att kommissionen icke har någon befattning med sjökorten — och då ingen av dess ledamöter torde besitta sjömilitär sakkunskap synes, av enahanda skäl som nyss anförts, i 1 § omförmålt tillstånd lämpligen böra meddelas av chefen för marinen.

Vid sjökarteverkets skrivelse fanns fogat följande inom verket upprättade förslag till

L a g

om förbud mot spridning av vissa kartor m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Genom tryck mångfaldigad, av annan än rikets allmänna kartverk eller sjökarteverket framställd landkarta eller sjökort över svenskt område i

större skala än 1:1 000 000 må ej hållas till salu eller annorledes spridas, om ej landkartan eller sjökortet blivit i fråga om detaljer som kunna vara av betydelse för rikets försvar godkänd vid granskning i nedan angiven ordning.

Granskning verkställs beträffande landkarta i allmänna kartverket och beträffande sjökort av chefen för marinen. Tillstånd till spridning av landkartor eller sjökort i större skala än 1:20 000 meddelas beträffande landkartor av kartverkskommissionen och beträffande sjökort av chefen för marinen.

Konungen fastställer närmare bestämmelser angående sådant godkännande av landkarta och sjökort eller tillstånd till spridning därav som avses i första stycket. Vad här ovan stadgats skall ej gälla spridning inom försvarsväsendet av landkarta eller sjökort som framställts för dess räkning.

2 §.

Den som i strid mot vad i 1 § är stadgat håller till salu eller annorledes sprider landkarta eller sjökort straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Om förverkande av landkarta eller sjökort varom fråga är gäller vad i allmänhet är stadgat om förverkande av föremål som använts såsom hjälpmedel vid brott.

Utdömda böter ävensom förverkad landkarta och sjökort eller dessas värde tillfalla kronan. Förverkad landkarta eller sjökort skall överlämnas till kartverket respektive sjökartverket.

3 §.

Landkarta eller sjökort över svenskt område, framställd genom tryck, i skala 1:200 000 eller större skala må icke utan tillstånd av Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer utföras ur riket.

4 §.

Genom tryck framställd efterbildning av fotografi som, ehuru den icke är att hänföra till landkarta eller sjökort som avses i 1 §, är därmed jämförlig må, om den innehåller upplysning av betydelse för rikets försvar, icke spridas utan tillstånd av Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer; Konungen meddelar härom närmare bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1950. Har landkarta eller sjökort enligt äldre bestämmelser vid vederbörlig granskning godkänts för framställning eller mångfaldigande, vare godkännande enligt 1 § denna lag icke behövt. Ej heller erfordras tillstånd till spridning av landkarta eller sjökort enligt denna lag, om sådant tillstånd meddelats enligt äldre bestämmelser.

Yttrandet öfver sjökarteverkets förestående lagförslag inkommo från samtliga förut nämnda myndigheter. *Kommerskollegium* hade endast vissa formella erinringar mot sjökarteverkets lagförslag och fogade vid sitt yttrande ett med hänsyn till dessa öfverarbetat lagförslag. 1943 års *sekretessutredning* hade ur de synpunkter utredningen hade att företräda icke något att erinra mot förslaget. *Statens handelskommission* begränsade sitt yttrande till att avse 3 § i sjökarteverkets förslag mot vars innehåll kommissionen icke hade något i princip att invända.

Sjökarteverkets förslag att ersätta begreppet karta med termerna landkarta och sjökort avstyrkes av *kartverkskommissionen*, som härom yttrar:

I den nya tryckfrihetsförordningens mening är givetvis sjökort att hänföra till karta. Begreppet karta omfattar också utan tvivel i teknisk mening varje skalenlig avbildning av ett område, vare sig det gäller land- eller sjöterritorium.

Det synes därför av formella skäl knappast vara lämpligt att i en lag, som utgör en förutsatt följdöföfattning till tryckfrihetsförordningen, införa några nya begrepp på sätt sjökarteverket föreslagit genom uppdelning av begreppet karta i landkarta och sjökort.

Överbefälhavaren anför i denna del huvudsakligen samma synpunkter som kartverkskommissionen.

Vad angår 1 § i övrigt ha *kartverkskommissionen* och *överbefälhavaren* icke velat göra annan ändring än att första stycket föreslås skola börja med följande ord: »Genom tryck mångfaldigad av annan än rikets allmänna kartverk eller sjökarteverket framställd karta . . .» Såsom motivering för sin ståndpunkt har kartverkskommissionen anført:

För de sjökort som utgivas av sjökarteverket synes ansvaret för utgivandet böra vila å verket. I administrativ väg torde böra utfärdas föreskrifter om vad i handeln förekommande av sjökarteverket framställda sjökort få upptaga ur marin- och sjöfartssynpunkt. Vidare torde böra utfärdas föreskrifter om viss granskning av sjökorten ur militär synpunkt.

Vid denna granskning skall tillses att å sjökorten icke upptagas detaljer — huvudsakligen detaljer å land — som kunna medföra olägenhet med hänsyn till försvaret. Det är alltså här fråga om en granskning av alldeles samma slag som den granskning som verkställes av vanliga landkartor före utgivandet. För att erforderlig enhetlighet skall vinnas torde kartverket böra inkopplas härvid. Innan sjökarteverket utger sjökort bör sjökarteverket sålunda låta granska sjökortet i kartverket. Skulle — efter förhandling mellan verken — tveksamhet kvarstå t. ex. om viss detalj bör uteslutas ur sjökortet eller ej, torde samråd höra ske även med militär myndighet, närmast försvarsstaben. Bland annat enär det sätt, på vilket ändring av sjökortet sker, kan ha direkt betydelse ur sjösäkerhetssynpunkt, synes emellertid beslutanderätten om och ansvaret för sjökortens utformning formellt böra vila å sjökarteverket. Om kartverket formellt skulle svara för granskningen, skulle en uppdelning av ansvaret för sjökorten ske, som ur olika synpunkter kan vara mindre lycklig.

Hur än granskningen av de av sjökarteverket utgivna sjökorten anordnas, synes det f. ö. onödigt att granskningsförfarandet regleras i lagen. En smi-

dig anpassning till vad som med hänsyn till omständigheterna kan vara lämpligast försvåras därigenom. Den föreslagna ändringen i lagen synes alltså böra ske, hur än granskningsförfarandet beträffande sjökarteverkets sjökort anordnas.

Vad därefter angår sådana sjökort som utgivas av annan än sjökarteverket torde det för de ganska ovanliga fall, som det här är fråga om, icke vara erforderligt eller lämpligt att föreskriva en annan ordning för granskningen än den som gäller för kartor i allmänhet. Gränsdragningen mellan begreppen sjökort och landkarta torde för övrigt i dessa fall kunna möta viss svårighet. Kartverkskommissionen förordar därför att granskningen ombesörjes av kartverket, varvid samråd dock bör ske med sjökarteverket. Erforderliga föreskrifter om sådant samråd och — i tveksamma fall eventuellt jämväl med militär expertis — torde böra utfärdas i administrativ ordning.

I fråga om sjökort, som utgivas av sjökarteverket, medför kartverkskommissionens förslag att sjökarteverket — efter erforderligt samråd med kartverket — beslutar om spridningen. Erforderliga administrativa föreskrifter härom böra meddelas av Kungl. Maj:t. Andra sjökort (i större skala än 1:20 000) torde förekomma mycket sällan. Spridningstillstånd i fråga om sådana sjökort — vilka alltså utgivas av annan än sjökarteverket — torde böra givas av kartverkskommissionen. Det lär kunna förutsättas, att samråd därvid sker med sjökarteverket.

Överbefälhavaren har för sin del framfört förslag, som helt överensstämmer med kommissionens. Han anför därvid bl. a. följande:

Med avseende på granskning av sjökort i större skala än 1:1 000 000 vill jag framhålla att sjökorten omfatta och återge objekt på landområdena liksom vissa »landkartor» återge delar av havet. Så finnes t. ex. av Svenska Turisttrafikförbundet utgivna kartor vilka torde få betraktas som en kombination av »landkarta» och sjökort. Det synes icke tillfredsställande att allmänheten skall behöva vända sig till två myndigheter för ifrågavarande kartgranskning. Med anledning härav bör granskning av sjökort som utgivas av annan än sjökarteverket åvila kartverket, varvid samråd dock bör ske med sjökarteverket.

I lagen omnämnt salu- och spridningsförbud synes icke böra omfatta av kartverket eller sjökarteverket utgivna kartor. För övriga kartor bör kartverkskommissionen bevilja spridningstillstånd.

Inom kartverkskommissionen har *chefen för kartverket* överdirektören Hernlund haft avvikande mening. Han funne ur de synpunkter, som legat till grund för det ifrågavarande lagförslaget, lämpligast och ur enhetlighetsynpunkt mest effektivt att endast en myndighet hade att svara för övervakningen av lagens tillämpning beträffande kartgranskning respektive tillstånd till fri försäljning av kartor i större skala än 1:20 000. På grund härav ansåge kartverkschefen, att det i propositionen framlagda lagförslaget bort tillämpas även för de kartor som benämnas sjökort. Kommissionens yttrande borde därför enligt kartverkschefens mening i denna del haft följande innehåll:

Vad angår frågan huruvida annan myndighet än rikets allmänna kartverk bör granska sjökorten ur de synpunkter, som legat till grund för förslaget om kartgranskning, får kommissionen som sin mening uttala, att det skulle vara olyckligt ur tillämpningssynpunkt, om olika myndigheter skulle ut-

föra den här avsedda granskningen. För kommissionen är det väl bekant, att uppgifter, som ur försvarsväsendets synpunkt icke ansetts böra införas på kartor — däri inbegripet de av kartverket utgivna officiella kartorna — likväl mången gång återfinnas på sjökorten. Enhetlighet i tillämpningen är en förutsättning för att kartgranskningen ur försvarsväsendets synpunkt skall bliva tillfredsställade. Det är till föga nytta om en detalj, som är av betydelse för rikets försvar, borttages på de av kartverket utgivna kartorna men återfinnes på sjökort och därifrån för illegala ändamål lätt kan införas på den granskade kartan.

Sjökartverket har som skäl för sitt förslag att annan myndighet än kartverket borde granska sjökorten anfört, att granskningen av sjökorten bör företagas ur marina försvarssynpunkter och att kartverket saknar marin expertis för en sådan granskning. Detta uttalande torde bero på en missuppfattning av granskningens innebörd och sättet för dess genomförande.

Enligt lagförslaget 1 § fastställer *Konungen* närmare bestämmelser angående godkännande av karta eller tillstånd till spridning därav. Bestämmelser om vad som icke får införas på kartor fastställs alltså av Kungl. Maj:t och torde bliva utformade efter hörande av försvarsstaben och de kartutgivande verken i huvudsak enligt de grunder, som angivits i kartverkskommissionens utredning och förslag i ämnet den 15 februari 1947. Detta förslag är upprättat i samarbete med chefen för försvarsstaben och under beaktande av att försvarsväsendets önskemål och det civila livets behov på bästa möjliga sätt sammanjämkas beträffande kartornas innehåll. Kartverkets granskning av inkomna kartor kommer — liksom för närvarande redan är fallet — att ske genom militärassistenten, som därvid har att följa de av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelserna. Alla dylika ärenden föredragas inför kartverkschefen. Om vid granskningen tveksamhet uppstår rörande behovet av vissa detaljers utslutning på en viss karta, sker samråd under hand med försvarsstaben. Härvid står militär sakkunskap till förfogande från såväl armén och marinen som flygvapnet. Det torde ur försvarsväsendets synpunkt vara till fördel, att dessa frågor behandlas i samråd med försvarsstaben, som har möjlighet att bedöma uppkommande granskningsspörsmål ur alla försvarsgrenarnas intressen. Det synes kommissionen därför saknas anledning antaga att icke den i lagförslaget avsedda granskningen genom kartverkets försorg skulle komma att fullt tillgodoses även de marina försvarsintressena.

I detta sammanhang torde till undvikande av missförstånd rörande eventuell granskning av sjökort ur de synpunkter, som avses i lagförslaget, böra framhållas, att bestämmelser om vilka sjökort som skola vara hemliga och vad i handeln förekommande, av sjökartverket framställda sjökort få upptaga ur marin- och sjöfartssynpunkt, torde liksom hittills komma att utfärdas av Kungl. Maj:t på samma sätt som motsvarande bestämmelser avses skola utfärdas för kartverkets kartproduktion. Någon granskning av att sjökartverket följer de av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelserna rörande sjökortsframställningen kommer givetvis därvid icke i fråga vid granskningen inom kartverket. Det gäller endast att granska, att de av Kungl. Maj:t med stöd av det framlagda lagförslaget utfärdade allmänna bestämmelserna om kartors innehåll i fråga om detaljer, som kunna vara av betydelse för rikets försvar, bliva likformigt tillämpade även i fråga om sjökort. Detta innebär i realiteten beträffande sjökorten, att granskning sker att detaljer eller påskrifter, som icke få förekomma på övriga kartor, icke heller införas på sjökorten. I denna del torde kartverket med sin mångåriga erfarenhet om praxis vid granskningen och om försvarsstabens inställning härtill vara den mest lämpliga myndigheten att utöva granskningen.

Det kan i detta sammanhang omnämnas, att sådana kartutgivande statliga verk som Sveriges geologiska undersökning och luftfartsstyrelsen alltid underställa kartverket sina kartor i korrektur före utgivningen för granskning i berörda hänseenden.

Vad kommissionen ovan framhållit beträffande granskning av kartor gäller även i tillämpliga delar om lagförslagets bestämmelser rörande beviljande av tillstånd till försäljning eller eljest spridning av kartor i större skalor än 1: 20 000. Här har i Kungl. Maj:ts förslag till lag kartverkskommissionen angivits som beslutande myndighet. Ehuru kommissionen anser att av praktiska skäl det hade varit lämpligare om kartverket — såsom kommissionen föreslagit — hade blivit den beslutande myndigheten även i detta fall, vill kommissionen icke i detta sammanhang upptaga denna fråga till diskussion. För sjökartverket torde lagförslagets bestämmelser i denna del sakna större betydelse. Sjökartverkets sjökort torde som regel vara utgivna i mindre skala än 1: 20 000, med undantag av vissa specialer över hamnar. Det finnes enligt kommissionens mening icke något hinder att i samband med att Kungl. Maj:t med stöd av lagförslagets 1 § andra stycket utfärdar närmare bestämmelser i ämnet dylika specialer undantagas från kartverkskommissionens tillståndsprövning och få fritt försäljas, blott specialernas innehåll granskats av kartverket i fråga om detaljer och påskrifter, som äro av betydelse för rikets försvar. Även om dylik undantagsbestämmelse icke skulle utfärdas, kan den tillståndsbviljande myndigheten — i lagförslaget kartverkskommissionen — giva ett generellt sådant tillstånd under nämnda förutsättning. Organisationen av försäljningen av sjökort beröres ju icke av lagförslagets bestämmelser, utan kan denna alltså ske enligt de grunder sjökartverket finner lämpliga.

Även ledamoten av kommissionen rektorn Vieweg anförde avvikande mening. Han uttalade därvid, att även sjökort borde i likhet med andra kartor granskas av kartverket samt att han därför liksom kartverkschefen funne att ändring ej lämpligen borde ske av propositionens lagförslag.

Den av sjökartverket föreslagna ändringen i 2 § av lagförslaget beträffande förfarandet med till kronan förverkad karta anse *kartverkskommissionen* och *överbefälhavaren* icke böra komma till stånd.

Rörande exportförbudet i 3 § i lagförslaget har *statens handelskommission* erinrat om att kartor och sjökort icke äro uppförda å den vid kungörelsen den 21 mars 1941 angående allmänt exportförbud fogade frilistan, varför de sålunda i princip äro underkastade exportförbudet. Med stöd av bemyndigande i sagda kungörelse hade emellertid kommissionen från exportförbudet undantagit sjökort under förutsättning att de anmäldes till utförsel av sjökartverket. Genom att den exportreglering, som avsåges med den föreslagna lagstiftningen, skulle omfatta allenast tryckta kartor och sjökort i skala 1: 200 000 eller större skala, komme utförseln av kartor eller sjökort i mindre skala än nu nämnts alltså att falla under den allmänna exportförbudskungörelsen. Det torde därför böra övervägas om och i vad mån utförseln av kartor och sjökort i mindre skala än 1: 200 000

alltjämt skulle vara underkastad reglering. Bestämmelser härom kunde emellertid utfärdas i administrativ ordning.

Sjökarteverket har i skrivelse till utskottet den 15 oktober 1949 sammanfattat vad som förekommit i ovan återgivna yttranden samt gjort vissa av dessa föranledda uttalanden. Med skrivelsen överlämnade verket till utskottet förutom visst utredningsmaterial tillika ett nytt lagförslag i ämnet.

Efter att ha redogjort för de tolkningssvårigheter, som rätt beträffande vad som är att hänföra till begreppet karta, förklarar sig *sjökarteverket* vidhålla sin uppfattning, att lagen *uttryckligen* borde göras tillämplig jämväl å sjökort. Enligt vanligt språkbruk betecknades nämligen ett sjökort knappast som karta. Ur språklig synpunkt torde icke heller finnas något att erinra mot begreppet land- eller sjökarta (jfr *sjökarteverket*, i Finland *sjökarta*-verket och i Norge *sjökartverket*).

Sjökarteverket uttalar vidare:

Vad angår de privat utgivna kartorna eller sjökorten ha överbefälhavaren och kartverkskommissionen framhållit, att beträffande vissa skalenliga avbildningar svårigheter förefunnas att hänföra dem till rätt kategori (karta eller sjökort). *Sjökarteverket* vill instämma häruti. När nu för undvikande av tveksamhet beträffande rätt granskningsmyndighet, allmänna kartverket eller *sjökarteverket*, eventuellt båda i vad på resp. verk ankommer, kartverkskommissionen liksom överbefälhavaren förordar att granskningen av de privat utgivna sjökorten anförtros allmänna kartverket, vill *sjökarteverket* starkt ifrågasätta, huruvida en sådan ordning omedelbart och på effektivaste sätt tillgodoser de ändamål som främst äsyftas med granskningen, försvarets intressen.

Allmänna kartverket saknar marin expertis. Då sjökort i högre grad än landkartor kunna innehålla uppgifter av betydelse för försvaret, synes det knappast rationellt att låta granskningen av privat utgivna sjökort utföras inom allmänna kartverket.

Av den vid kartverkskommissionens yttrande fogade reservationen har överdirektören *Hernlund* betecknat granskningen ur försvarssynpunkt som jämförelsevis rutinartad, varför marin expertis icke syntes behöfelig i de flesta fall. Endast om vid granskningen tveksamhet uppstode rörande behovet av vissa detaljers uteslutning på en viss karta skedde samråd under hand med försvarsstaben.

Sjökarteverket hyser för sin del den uppfattningen att privat utgivna sjökort tarva en långt mera ingående granskning än landkartor och de fall, då försvarsstabens mening bör inhämtas, kunna förvisso bli talrika. *Sjökarteverket* kan därför icke frångå sin tidigare framförda uppfattning att föreslagen granskning, såvitt avser privat utgivna sjökort, bör anförtros marin försvarsmyndighet. Ett särskilt stöd härför har ämbetsverket trots sig finna i följande omständighet.

Enligt 5 § lagen den 17 maj 1940 med vissa bestämmelser till skydd för försvaret m. m. jämfört med kungörelsen den 24 maj 1940 (nr 383) med vissa bestämmelser angående tillämpningen av nämnda lag (bevakningskungörelsen) må sjömätning eller lodning vid rikets kuster eller i därtill hörande skärgårdar, farleder eller hamnar endast ske med tillstånd av chefen för marinen. Då det ligger i sakens natur, att vid lodning erhållna djupsiffror inflyta å särskild mätningsskarta, synes det i och för sig närmast ligga till hands att den tillståndsbeviljande myndigheten jämväl anförtros

granskningen av de sjökartor som kunna utgivas på grundval av erhållet lodningsmaterial. Ämbetsverket vill i detta sammanhang erinra om Kungl. Maj:ts brev till chefen för sjökartverket den 12 februari 1932 ang. framställning om rätt att företaga vissa lodningar m. m. Enligt detta hade Kungl. Maj:t lämnat medlem av svenska kryssarklubben, vilken vore svensk medborgare, tillstånd att i den omfattning, han funne påkallat, företaga lodning å platser, lämpliga för uppsamling av mindre farkoster, ävensom i passager, som omedelbart ledde till sådana ankarplatser, dock att över sådan lodning förda anteckningar skulle bringas till allmän kännedom allenast under förutsättning att medgivande därtill lämnades av chefen för marininstaben och chefen för sjökartverket.

Sjökartverket har i sitt ursprungliga förslag förutsatt att granskningen av de privat utgivna sjökorten skulle anförtros chefen för marinen. Då på sätt förut framhållits det synes angeläget med en enhetlig instans för granskning av såväl land- som sjökartor och då berörda granskning skall företagas allenast i fråga om detaljer, som kunna vara av betydelse för rikets försvar, vill det synas sjökartverket som om granskningen av kartor och sjökort borde förläggas till försvarsstaben. (Jfr försvarsstabens tillståndsgivning betr. publicering av flygfotografier m. m.)

Ehuru det remitterade lagförslaget icke berör de av sjökartverket utgivna sjökorten, har överbefälhavaren i sitt yttrande föreslagit, att dessa kort skulle underkastas granskning i allmänna kartverket. Då enligt nuvarande ordning sjökartverket icke är underställt granskningsmyndighet synes ej heller i administrativ ordning några förändrade bestämmelser härutinnan vara påkallade.

Sjökartverket uttalar slutligen att föreskrift till vilken myndighet förverkad land- eller sjökarta skall överlämnas icke vore erforderlig. Frågan därom syntes kunna regleras i administrativ ordning.

Vid skrivelsen hade, såsom nyss nämnts, fogats följande reviderade förslag till

L a g

om förbud mot spridning av vissa kartor m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Genom tryck mångfaldigad, av annan än rikets allmänna kartverk eller sjökartverket framställd land- eller sjökarta (sjökort) över svenskt område i större skala än 1:1 000 000 må ej hållas till salu eller annorledes spridas, om ej kartan blivit godkänd vid granskning i försvarsstaben i fråga om detaljer, som kunna vara av betydelse för rikets försvar, samt, beträffande karta i större skala än 1:20 000, tillstånd till spridningen meddelats av chefen för försvarsstaben.

Konungen fastställer närmare bestämmelser angående sådant godkännande av karta eller tillstånd till spridning därav som avses i första stycket. Vad i första stycket stadgats skall ej gälla spridning inom försvarsväsendet av karta som framställts för dess räkning.

2 §.

Den som i strid mot vad i 1 § är stadgat håller till salu eller annorledes sprider där omförmäld karta straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Om förverkande av karta varom fråga är gälle vad i allmänhet är stadgat om förverkande av föremål som använts såsom hjälpmedel vid brott.

Utdömda böter ävensom förverkad karta eller dess värde tillfalla kronan.

3 §.

I 1 § omförmäld karta över svenskt område, framställd genom tryck, i skalan 1:200 000 eller större skala må icke utan tillstånd av Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer utföras ur riket.

4 §.

Genom tryck framställd efterbildning av fotografi som, ehuru den icke är att hänföra till karta som avses i 1 §, är därmed jämförlig må, om den innehåller upplysning av betydelse för rikets försvar, icke spridas utan tillstånd av chefen för försvarsstaben. Konungen meddelar härom närmare bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1950. Har land- eller sjökarta vid granskning enligt äldre bestämmelser godkänts för framställning eller mångfaldigande, vare godkännande enligt 1 § denna lag icke behöfligt. Ej heller erfordras tillstånd till spridning av karta enligt denna lag, om sådant tillstånd meddelats enligt äldre bestämmelser.

Utskottet.

Förevarande proposition har föranletts av att enligt nya tryckfrihetsförordningen — i motsats till vad som hittills ansetts gälla — även en fristående karta, som mångfaldigats genom tryck, blir att anse såsom tryckt skrift och i princip underkastad för sådan gällande regler. Det har dock i tryckfrihetsförordningen förutsetts, att särregler kunna bli erforderliga beträffande spridning av vissa kartor. Erforderliga bestämmelser skola enligt 6 kap. 2 § nya tryckfrihetsförordningen meddelas i form av lag. I likhet med departementschefen är utskottet av den uppfattningen att det ur försvarssynpunkt är nödvändigt att liksom hittills även framgent kontroll i någon form utövas dels rörande vad som upptages på kartor över svenskt område i större skalor dels ock i vissa fall beträffande spridandet av sådana kartor. Nu gällande administrativa föreskrifter om spridning av kartor måste under dylika omständigheter ersättas av lagregler i ämnet. Då med

begreppet karta i tryckfrihetsförordningen förstås såväl landkarta som sjökarta (sjökort), måste denna lagstiftning vara av den art att den är tillämplig å båda slagen av kartor.

Vad angår sådana landkartor och sjökort som utgivas av de båda viktigaste statliga kartproducerande verken, rikets allmänna kartverk och sjökarteverket, erfordras icke några lagregler i ämnet. Kungl. Maj:t har nämligen möjlighet att genom administrativa tjänsteföreskrifter bestämma vad dessa kartor få innehålla och hur de skola försäljas. Regler i förra hänseendet ha redan givits beträffande sjökort i kungl. brev den 15 april 1932, medan frågan om utfärdande av motsvarande föreskrifter beträffande landkartor allttjämt är beroende på Kungl. Maj:ts prövning, sedan kartverkskommissionen ingivit ett förslag i ämnet. För detta har lämnats närmare redogörelse i propositionen. Beträffande spridandet av karta finnas nu vissa föreskrifter, såvitt angår landkarta, i 1942 års kungörelse och i fråga om sjökort i kungl. brev den 13 juli 1945.

I propositionen ha allenast kartor utgivna av allmänna kartverket undantagits från det i 1 § angivna förfarandet. Härav skulle följa att sjökarteverkets sjökort skulle vara underkastade bl. a. den granskning, som i propositionen föreslås skola utövas av allmänna kartverket. På av kartverkskommissionen anförda skäl synes det emellertid utskottet lämpligare, att de båda kartproducerande verken jämfästas i förevarande hänseende och att sålunda jämväl av sjökarteverket utgivna sjökort undantagas granskningen. I sådant syfte förslår utskottet viss ändring av 1 §. Emellertid bör genom administrativa bestämmelser tillses, att i förekommande fall nödig samverkan mellan de båda verken tryggas, så att t. ex. sådana föremål, vilka ur lantmilitära försvarssynpunkter icke få upptagas å allmänna kartverkets kartor, icke heller medtagas å sjökort, som utgives av sjökarteverket.

Förevarande lagstiftning kan på nu angivna grunder, så vitt gäller regler angående kartors innehåll och spridning, begränsas till att avse av andra än allmänna kartverket och sjökarteverket utgivna kartor. För att man skall kunna kontrollera att dylika tryckta kartor över svenskt område icke innehålla ur försvarssynpunkt olämpliga uppgifter, skola dessa enligt propositionen underkastas granskning i allmänna kartverket, dock endast under förutsättning att de äro i större skala än 1:1 000 000. Sjökarteverket har i anledning härav framhållit, att allmänna kartverket, som saknar marin expertis, icke är skickat att granska privat utgivna sjökort ur sjömilitära synpunkter, och har i sitt slutliga förslag hemställt, att granskningen skall för alla fall, såväl beträffande landkarta som i fråga om sjökort, överflyttas till chefen för försvarsstaben. Sjökarteverket motiverar sitt ställningstagande med att hos försvarsstaben finnes förenad lantmilitär och sjömilitär fackkunskap och att granskningen, som just skall avse detaljer av betydelse för rikets försvar, lämpligen borde förläggas till militär myndighet. Sjökarteverket erinrar slutligen om att chefen för försvarsstaben redan har ett liknande granskningsuppdrag, nämligen i fråga om flygfotografier.

Utskottet vill till en början framhålla önskvärdheten av att vid granskningsarbetet såväl lantmilitär som i förekommande fall sjömiliter sakkunskap finns att tillgå. Fråga uppstår i första hand huruvida avgörandet skall läggas hos militär eller civil myndighet. Även om av Kungl. Maj:t anvisade riktlinjer skola följas vid granskningen, kunna dessa uppenbarligen vid tillämpningen tolkas olika. Skilda intressen stå här mot varandra. En uppgift kan av en militär myndighet bedömas böra borttagas av försvarshänsyn, medan en civil kartmyndighet är mera benägen att tillgodose kartutgivarens intresse av att uppgiften skall finnas kvar på kartan. Avvägningen mellan dessa intressen har enligt nu gällande 1942 års kungörelse varit anförtrodd allmänna kartverket ensamt, vilken ståndpunkt också propositionen intager. Det synes knappast föreligga tillräckliga skäl för att nu beröva civil myndighet denna uppgift. Även arbetstekniskt torde det vara förenat med vissa fördelar, om granskningsarbetet åvilar myndighet, som sysslar med kartutgivning. Endast allmänna kartverket och sjökartverket torde därvid kunna ifrågakomma som granskningsmyndighet.

Sjökartverket hade i sitt första förslag utgått från att landkarta skulle granskas i allmänna kartverket och sjökort av chefen för marinen. Emellertid torde det, som särskilt kartverkskommissionen framhållit, icke vara praktiskt möjligt att göra en sådan uppdelning på två slag av kartor. Blandformer finnas, och vidare innehålla t. ex. sjökorten regelmässigt uppgifter rörande vissa föremål på land. Det kunde under sådana omständigheter tänkas ifrågakomma att föreskriva granskning i båda kartverken. Emellertid bör en sökande icke betungas med att gå till flera myndigheter för att få en karta godkänd. Om någon erhållit godkännande från ettdera kartverket, bör han vara tryggad mot straffpåföljd.

Utskottet har på nu angivna skäl stannat för att föreslå att granskningen skall utföras i ettdera av de båda verken. I princip kommer sålunda den sökande att kunna efter fritt val ingiva sin karta för granskning till vilketdera verket han önskar. Det torde emellertid följa av sakens natur, att den som önskar utgiva en landkarta går till allmänna kartverket och den som önskar få ett sjökort godkänt vänder sig till sjökartverket. Om mot förmodan en landkarta skulle ingivas till sjökartverket eller ett sjökort till allmänna kartverket, förutsätter utskottet att vederbörande verk på eget initiativ överlämnar ärendet till den behöriga myndigheten. Vidare måste förutsättas att i de fall en karta innehåller detaljer av betydelse såväl ur lantmilitär som ur sjömiliter synpunkt kartan blir föremål för granskning i båda verken, ehuru det formella avgörandet skall ligga hos endast det ena verket. Med hänsyn till vikten av att enhetliga principer tillämpas vid granskningen är angeläget att detta samarbete blir effektivt. Utskottet har emellertid icke funnit erforderligt att i lagtexten intaga närmare bestämmelser om denna samverkan utan utgår från att frågan i den mån så erfordras regleras i administrativ väg.

Vad härefter gäller tillståndsgivningen i fråga om spridande av karta i större skala än 1:20 000 finner utskottet den för alla fall kunna an-

förtros kartverkskommissionen. I denna ingår visserligen icke någon särskild representant för marinen, men chefen för försvarsstaben får i förekommande fall tillse att även de sjö militära intressena vinna beaktande. I denna del föreslår utskottet sålunda icke någon ändring i propositionen.

Såsom sjökarteverket framhållit i sitt slutliga förslag, synes någon bestämmelse om huru skall förfaras med karta, som förverkats till kronan, icke erforderlig i denna lag. Utskottet föreslår därför, att andra punkten i 2 § andra stycket i propositionens lagförslag får utgå.

Med instämmande i vad handelskommissionen i sitt yttrande över sjökarteverkets förslag anfört rörande 3 § vill utskottet framhålla önskvärdheten av ett närmare övervägande, huruvida icke kartor kunde helt undantagas från det allmänna exportförbudet, såsom är fallet i fråga om böcker. Om så skedde, skulle för utförseln av kartor icke gälla andra inskränkningsar än de, som stadgas i förevarande paragraf.

Vid beivrande av överträdelse av utförsel förbudet i 3 § skall enligt uttalande i propositionen lagen om straff för olovlig varuutförsel gälla. För att undanröja all tvekan härvidlag finner utskottet lämpligt att till paragrafen foga ett andra stycke, vari klart anges att varuutförsellagen skall vara tillämplig.

I övrigt har utskottet — bortsett från en redaktionell jämkning i slutstadgandet — icke funnit anledning till erinran gentemot det av Kungl. Maj:t i propositionen framlagda lagförslaget.

Med stöd av det anförda får utskottet, sedan den nya tryckfrihetsförordningen numera blivit antagen och gillad, hemställa,

att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra företagas i det genom förevarande proposition framlagda lagförslaget — måtte för sin del antaga följande förslag till

L a g

om förbud mot spridning av vissa kartor m. m.

Härigenom förordnas som följer.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

1 §.

Genom tryck mångfaldigad, av annan än rikets allmänna kartverk framställd karta över svenskt område i större skala än 1:1 000 000 må ej hållas till salu eller annorledes spridas, om ej kartan blivit godkänd vid granskning i kartverket i fråga om detaljer som kunna vara av betydelse för rikets försvar samt, beträffande

(Utskottets förslag:)

1 §.

Genom tryck mångfaldigad, av annan än rikets allmänna kartverk eller sjökarteverket framställd karta över svenskt område i större skala än 1:1 000 000 må ej hållas till salu eller annorledes spridas, om ej kartan blivit godkänd vid granskning i allmänna kartverket eller sjökarteverket i fråga om detaljer som kunna

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

karta i större skala än 1: 20 000, tillstånd till spridningen meddelats av kartverkskommissionen.

vara av betydelse för rikets försvar samt, beträffande karta i större skala än 1: 20 000, tillstånd till spridningen meddelats av kartverkskommissionen.

Konungen fastställer närmare bestämmelser angående sådant godkännande av karta eller tillstånd till spridning därav som avses i första stycket. Vad i första stycket stadgats skall ej gälla spridning inom försvarsväsendet av karta som framställts för dess räkning.

2 §.

Den som i strid mot vad i 1 § är stadgat håller till salu eller annorledes sprider karta straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Om förverkande av karta varom fråga är gälle vad i allmänhet är stadgat om förverkande av föremål som använts såsom hjälpmedel vid brott.

Utdömda böter ävensom förverkad karta eller dess värde tillfalla kronan. Utdömda böter ävensom förverkad karta eller dess värde tillfalla kronan. *Förverkad karta skall överlämnas till kartverket.*

3 §.

Karta över svenskt område, framställd genom tryck, i skalan 1: 200 000 eller större skala må icke utan tillstånd av Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer utföras ur riket.

Angående påföljd för överträdelse av detta förbud gäller vad som är stadgat i lagen om straff för olovlig varuutförsel.

4 §.

Genom tryck framställd efterbildning av fotografi som, ehuru den icke är att hänföra till karta som avses i 1 §, är därmed jämförlig må, om den innehåller upplysning av betydelse för rikets försvar, icke spridas utan tillstånd av Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer; Konungen meddelar härom närmare bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1950. Har karta enligt äldre bestämmelser vid granskning i kartverket godkänts för framställning eller mångfaldigande, vare godkännande enligt 1 § denna lag icke behövt. Ej heller erfordras tillstånd till

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1950. Har karta enligt äldre bestämmelser vid granskning i *allmänna* kartverket godkänts för framställning eller mångfaldigande, vare godkännande enligt 1 § denna lag icke behövt. Ej heller erfordras till-

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

spridning av karta enligt denna lag, stånd till spridning av karta enligt om sådant tillstånd meddelats enligt denna lag, om sådant tillstånd med äldre bestämmelser. delats enligt äldre bestämmelser.

Stockholm den 9 november 1949.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Branting*, Lindblom*, fru Sjöström-Bengtsson, herrar Lindgren, John Wiktor Jonsson*, Löthner, Ivar Nilzon och Georg Pettersson;

från andra kammaren: herrar Rylander, Lindberg, Landgren, Antby, Andersson i Mölndal, fru Johansson i Skövde, herrar Svensson i Stenkyrka och Östlund*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
